

УДК 35.077.44

Рибченко А.С.,

аспірант кафедри інформаційної політики
та електронного урядування
Національної академії державного управління
при Президентові України

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ОРГАНАМИ ПРАВОСУДДЯ ІСПАНІЇ

Анотація. Розглянуто іспанський досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні органами правосуддя та визначено шляхи їх адаптації у систему державної юстиції України.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, електронна демократія, електронне управління.

Рыбченко А.С.,

аспірант кафедри інформаційної політики
та електронного управління
Національної академії державного управління
при Президенті України

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УПРАВЛЕНИИ ОРГАНАМИ ПРАВОСУДИЯ ИСПАНИИ

Аннотация. В статье рассматривается испанский опыт использования информационно-коммуникационных технологий в управлении органами правосудия и определены пути их адаптации в систему государственной юстиции Украины.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, е-демократия, электронное управление.

Rybchenko A.S.,

postgraduate student information policy
and e-government
National Academy of Public Administration,
the President of Ukraine

IMPLEMENTATION E-JUSTICE: SPAIN EXPERIENCE

Annotation. In the article the experience of SPAIN in introduction of e-justice technologies has been researched. Objective ICT primarily aimed at increasing the efficiency of cooperation between the state and its subjects. Depending on the specific regional authority and economic efficiency of introducing an ICT solution may vary and should be analyzed separately. Potentially have the greatest impact of ICT implementation in selected areas of electronic services using the capabilities of electronic document and digital signature, but the fragmented approach to implementing e-governance in practice proves its inefficiency and financial inefficiency.

Speaking about the effectiveness of the implementation of electronic interaction between citizens and public authorities to obtain and provide administrative services, provide feedback,

we mean to carry out two-way communication, the result of which will be a concrete result. In order to fully analyze and evaluate the effectiveness of e-governance, efficiency and relevance of its convenience, should approach the issue from the standpoint of multivariate analysis.

Given the strong tendency out of state institutions in the plane of the Internet, a question arises functionality, optimization of content to users' needs, that the best way will reduce time spent for and provide services that are valuable measure of efficiency, reduce bureaucratic structures that have pass recipients, and as a result - combating corruption.

In this context, a rather good example for Ukraine experience of implementing e-government in Spain. By her example Ukraine can create a separate site, which would fully meet all the needs of customers - from finding the necessary information in the field of justice opportunities to obtain some quality services.

Keywords: IKT, e-Justice, e-Democracy, e-Governance.

Постановка проблеми. У демократичних країнах органи влади існують з метою захисту інтересів суспільства, надання сервісів громадянам, а також забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності державного управління. Запровадження електронного уряду прискорює і полегшує здійснення зазначених функцій. Для досягнення цієї мети уряд Іспанії визначив запровадження електронного уряду як одного з політичних пріоритетів.

Іспанська стратегія електронного уряду спрямована на створення єдиного віртуального державного управління, характеризується швидким доступом до інформації та зручністю в наданні послуг, у той же час поважаючи конфіденційність користувачів. Послуги мають надаватися у відповідності до потреб громадян, система надання цих послуг має забезпечуватися чітко визначеними електронними адміністративними процедурами, незалежно від фактичної влади в країні. Крім того, спрощені процедури передбачають зниження рівня бюрократії. З цією метою стратегія передбачає чотири основних напрямки роботи: реінжиніринг та інтеграція обслуговування навколо потреб користувачів і життєвих подій, співпраця між усіма рівнями уряду, спрощення адміністративних процедур для громадян та бізнесу, інтеграція бек-офісу та захист персональних даних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження технологій впровадження електронного врядування отримали висвітлення у наукових працях В. Бакуменка, Н. Грицяк, В. Дрешпака, А. Дуди, О.Карпенка, І. Клименко, Ю. Ковбасюка, Ю. Куца, Л. Прокопенка, А. Семенченка, С. Соловійова, В. Степанова. Проте *невирішеною частиною загальної проблеми* є відсутність системного аналізу досвіду провідних європейських країн щодо провадження е-юстиції.

Метою статті є комплексний аналіз досвіду Королівства Іспанії у впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні органами правосуддя.

Актуальність теми. Електронна юстиція є новітнім феноменом у сфері державного управління України, тому актуальність іспанського досвіду в процесі її запровадження є беззаперечною.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки органи державної влади зарубіжних країн почали застосовувати інформаційно-комунікаційні-технології (далі – ІКТ) у вирішенні повсякденних завдань щодо поліпшення внутрішнього управління, а також у співпраці з громадськістю. В Іспанії створення систем Е-юстиції не є винятком в цьому процесі, особливо в контексті імплементації засобів e-government [1]. Упродовж останніх років використання ІКТ в органах юстиції країни призвело до суттєвих вигід у процесі керування операціями електронного судочинства, що сприяло заощадженню часу та зменшенню обсягів робіт, пов'язаних з відкритістю та прозорістю правосуддя. Натомість, для споживачів (користувачів, учасників процесу), які є безпосередніми об'єктами правосуддя, з'явилися умови щодо полегшення доступу до процесу судочинства, що означає зниження витрат та підвищення його якості. Окрім того, системи е-Юстиції зробили правовідносини між судовими органами та громадянами більш простішими, що наблизило певні соціальні групи до процесів відкритого правосуддя (іммігрантів, людей з низьким культурним рівнем, інвалідів тощо).

е-Юстиція припускає використання широкого спектру технологічних інструментів і каналів, починаючи від персональних комп'ютерів до телебачення, факсу чи Інтернету. Незважаючи на те що в Іспанії вже реалізовувалися пілотні проекти, спрямовані на впровадження найсучасніших електронних засобах масової інформації у здійсненні правосуддя, реальність сьогодні демонструє тотальне застосування засобів ІКТ в процесі управління операціями у сфері. Крім того, електронні засоби масової комунікації використовуються не тільки для обробки та розповсюдження даних, але й для управління судами, за допомогою електронно-мультимедійних систем що полегшує відносини між фахівцями в галузі юстиції та судами.

Розвиток е-Юстиції не просто має на увазі модернізацію державного управління сфери правосуддя з використанням ІКТ у засіданні учасників судового процесу (суддів, адвокатів, співробітників прокуратури і т.д.), але сприятиме інноваціям в організації прийняття відповідних управлінських рішень [2].

Інституційні прецеденти електронного правосуддя в Іспанії засновані на складній інституційній системі, що характеризується участю широкого кола людей та установ (Генеральної ради судової влади, Міністерства юстиції, а також автономних співтовариств з компетенцією в питаннях правосуддя) в рамках чинного законодавства, яке поступово змінювалось

протягом багатьох років, підтримуючи використання електронних засобів комунікації у здійсненні органів правосуддя.

У статті 117 Конституції Іспанії (1978 р.) визначено принцип «юрисдикційної єдності», в основі якого лежить організаційна узгодженість діяльності судових інституцій центрального та місцевого рівня, незважаючи на децентралізаційний розподіл влади в різних районах., а стаття 149.1.5 основного закону встановлює, що лише держава має виключні повноваження по здійсненню правосуддя [3].

У законі 1985 року «Про судову владу» (Organic Law of Judicial Power) практично не згадується використання ІКТ в процесі адміністрування правосуддя. Лише у статті 230, встановлено, що «будь-яка технічна документація та копіювання інформації можуть бути використані за умови гарантування її справжності». Але 8 листопада 1994 р. у зазначений нормативно-правовий акт було внесено зміни, зокрема:

- суди можуть використовувати електронні засоби комунікації в процесі своєї діяльності і виконувати свої обов'язки з обмеженнями, передбаченими в чинному законодавстві, зокрема, щодо захисту персональних даних;

- електронні документи, отримані за допомогою ІКТ відповідають паперовим за умови їх достовірності, захищеності, а також відповідності вимогам чинного законодавства;

- громадяни можуть звернутися до Управління юстиції із застосуванням засобів ІКТ, коли вони сумісні з тими, які використовуються судами, що гарантуються вимогами, встановленими кожною окремою процедурою.

Згідно до цього документу, Генеральна рада судової влади, встановлює вимоги та інші умови, які впливають на створення та управління електронних файлів, які знаходяться у веденні судових органів, з тим щоб забезпечити дотримання гарантій і прав, закріплених у законодавстві (стосується захисту даних). Окрім цього встановлюється, що комп'ютерні програми і додатки, які використовуються в Управлінні юстиції мають бути попередньо затверджені Генеральною радою судової влади (Consejo General del Poder Judicial), а також повинні бути сумісні між собою, з метою полегшення комунікативної інтеграції між учасниками державно-управлінських процесів.

На підставі реформованої 230 статті Закону про судову владу, Генеральна рада судової влади прийняла 7 червня 1995 року закон 5/1995, який стосується додаткових аспектів судових актів, наприклад, регулювання, створення і керування автоматизованих файлів, що містять персональні дані під відповідальність судової влади (суди, трибунали та Генеральна рада судової влади), а також адміністрування комп'ютерних програм правосуддя, додатків і систем [4].

Перелік комп'ютерних програм і додатків, відповідно до норм Закону 5/1995, затверджується на пленарному засіданні Генеральної ради судової влади, а також створюються умови щодо досягнення необхідного ступеня сумісності. Інтеграції програмного забезпечення із необхідним рівнем безпеки контролюється спеціально створеним Комітетом судових комп'ютерних технологій, який повинен складатися з представника суду і чотирьох суддів, по одному з кожної юрисдикції. Згодом, у кінці 1990-х років було прийнято рішення щодо поширення використання електронних засобів комунікації у здійсненні правосуддя, що призвело до комп'ютеризації процесів судочинства та правовідносин.

Певні зміни відбулися після ухвалення Закону 1/2000, від 7 січня, коли у цивільному судочинстві встановлюються правила використання електронних засобів комунікації щодо прийому електронних документів в якості засобу доказу, визнання документів судової діяльності отриманих за допомогою ІКТ, використання систем запису та відтворення зображення і звуку, а також обговорення розгляду, саме через інтерактивні засоби ІКТ).

В контексті подальшого розвитку технологій Е-Юстиції, слід згадати державні угоди з реформування судочинства в 2001 році, коли було підписано угоду між урядом Народної партії і Соціалістичною партією. Державна угода з реформування правосуддя в основному включала нову організацію судів і повсюдне впровадження засобів ІКТ (єдиний реєстр рішень судів, оптимізація баз даних, управління персоналом, запровадження використання ІКТ та покращення фінансування, передбачених для цієї мети). У подальшому передбачається внесення змін до статті 230 Основного закону судової влади і складання стратегічного плану за новими технологіями, переходячи від можливості використання ІКТ, з метою зробити це обов'язковим у всіх юрисдикційних органах влади і серед тих, хто професійно пов'язані з адмініструванням правосуддя.

В 2002 р. в рамках Державної угоди з реформування юстиції політичними партіями іспанського парламенту було включено «Статут громадян перед юстицією», який передбачав серед іншого, право громадян на швидку обробку їхніх справ; право на листування з адміністрацією юстиції через електронні засоби комунікації (електронну пошту, відео конференцію тощо відповідно до процесуального законодавства). Крім того, «Статут громадян перед юстицією» передбачає, що органи державної влади повинні сприяти використанню та застосуванню ІКТ і визнає, що електронні документи повинні бути повністю дійсними і ефективними за умови, що їхня безпека і достовірність може бути доведена. Пізніше, Законом 13/2003 від 24 жовтня 2003 р. реформовано й кримінально-процесуальну сферу, шляхом впровадження ІКТ в кримінально-процесуальні справи і, зокрема, сприяння використанню відео-конференцій або інших подібних систем, які дозволили б одночасний двосторонній зв'язок передачі зображення і звуку у

виступах прокурорів і обвинувачуваних, свідків або свідків-експертів. Й нарешті, Законом 19/2003 від 23 грудня 2003 р. було затверджено Державну угоду з реформування юстиції, згідно якої остаточно зосереджено використання ІКТ в судах всіх юрисдикцій та інших адміністративних одиниць, особливо при офіційному оголошенні судових рішень, судових резолюцій і статистичних даних, що відносяться до правосуддя.

Використання ІКТ у адмініструванні правосуддя: зокрема обробка інформації, управління судовими файлами, відносини між адмініструванням правосуддя та іншими судовими учасниками (адвокатами, прокурорами, експертами, свідками, та прийняття рішень. ІКТ використовуються також в якості платформи для підготовки суддів та державних службовців у здійсненні правосуддя. Прикладом цього є навчання, яке здійснює Генеральна рада судової влади через віртуальний кампус для практикуючих, а також тих, хто прагне стати суддями і [5].

В Іспанії перш ніж приступити до розробки різних програмних додатків, слід підкреслити, що різні державні адміністрації, відповідальні за розробку е-Юстиції склали конкретні плани, спрямовані на встановлення цілей, стратегій і заходів по впровадженню ІКТ у здійсненні правосуддя. Так, зокрема у Каталонії, створена Зелена книга управління юстиції, яка включає в себе різні рекомендації, серед яких зазначимо інтеграцію електронних засобів у процеси аналізу та вдосконалення Адміністрації державної служби юстиції. Окрім цього, визначено загальну стратегію дій з розробки технологій віртуального суду [6 с.105]”.

Що стосується рівня електронного правосуддя розвитку в Іспанії, управління даними є основним використанням електронних засобів комунікації. Мабуть, найбільш поширений і самий відомий з електронних засобів, що використовується для поширення інформації про правосуддя, це інформація, розповсюджена в Інтернеті через відповідні портали органів, відповідальних за адміністрування правосуддя. Зокрема, і нормативні портали, що розповсюджують інформацію тільки про повноваження та відомства, що відповідають за адміністрування правосуддя, та сайти, в яких розміщено широкий спектр інформації (про організацію судової влади, законодавство та юриспруденцію, про різні типи процесів судових розглядів, про різні послуги, що надаються правосуддям, останні новини тощо Інформація, яка розповсюджується через відповідні е-ресурси в значній мірі спрямована на загальне коло громадян. Тим не менш, ця інформація може бути також спрямована на конкретні групи населення, що беруть участь у судових процесах. Генеральна рада судової влади на своєму порталі розкриває інформацію, конкретно спрямовану для суддів за допомогою екстранету) [7].

Технології е-юстиції важливі також для управління та зберігання інформації в базах даних, які повинні включити правову інформацію

корисну для судових працівників, з метою полегшення обробки інформації по судових справах або спрощення процесом управління файлами документообігу. Завдяки використанню баз даних, можна обробляти інформацію щодо правил з юриспруденції. Крім того, бази даних можуть бути використані для управління інформацією, створеної або отриманою в судових органах.

Незважаючи на обмеження, які все ще існують, у 2002 році було створено Нейтральну судову точку доступу (Punto Neutro Judicial) за сприянням Генеральної ради судової влади в Іспанії, яка є захищеною мережею зв'язку, що дозволяє отримати доступ до баз даних правових установ різних державних органів. Основною ціллю такої мережі є реалізація підтримки в управлінні судами, надання допомоги суддям, а також автоматизація управління органів державної влади, через сприяння сумісності та взаємодоповнюваності між комп'ютерними системами служб правосуддя [8].

Більше 20 агентств в даний час зареєстровані в «Нейтральній судовій точці доступу», серед яких можна назвати: реєстр злочинців і порушників, соціальне забезпечення, поліція, податкові органи тощо. Крім того, всі автономні співтовариства мають доступ до неї безпосередньо у всіх регіонах Іспанського Королівства (Андалусії, Канарських островах, Каталонії, Галіції, Мадриді, Наварри, Баскії, Валенсії). Зареєстрованими користувачами «Нейтральної судової точки доступу» в 2011 році стало більше 12 млн. громадян Іспанії.

ІКТ також використовуються для управління документами судочинства. За допомогою цих спеціальних додатків здійснюється управління величезної кількості документів, що надходять або включається в обробку правових файлів. Інструменти управління документами дозволяють обробляти інформацію без необхідності у паперових носіях. Отже, оцифрування паперових носіїв та використання електронних документів забезпечує важливі переваги для подачі, відновлення і передачі документів між різними судовими інстанціями.

Окремо слід виділити управління додатками процесуального права, які призначені для внутрішнього користування державними службовцями судових органів. В деяких випадках ці додатки доступні за межами правосуддя. Серед перших розроблених Міністерством юстиції (Minerva and Libra), які являють собою систему для управління справами в правових установах (прийом, реєстрація, розподіл, обробку та управління справами процесуальних документів та схем обробки) [9].

Серед останніх впроваджених систем е-юстиції слід згадати проект LexNet. Інформаційна система LexNet забезпечує безпечний зв'язок з підтримкою електронно-цифрового підпису між судами і фахівцями, що працюють в системі правосуддя через веб-додатки, які доступні в режимі 24

години на добу / 7 днів на тиждень. LexNet дозволяє значно економити час і гроші, що дозволить уникнути друкування документів, знизить вартість відправлення цієї інформації тощо. Повідомлення доставляються менш ніж за одну хвилину і кожен з них представляє, за оцінками, економію близько 2 євро. Останні операційні оновлення, внесені в систему дозволяють одночасно задіяти 38.000 професіоналів у сфері правосуддя, що підтверджує ефективність LexNet, як засобу якісного зв'язку між різними процедурами системи управління. Остання версія цієї системи в 2012 році зареєструвала понад тридцять мільйонів електронних повідомлень, що в два рази перевищує показник 2011 р. [10].

Висновки. Завдання впровадження ІКТ, перш за все, спрямоване на збільшення ефективності взаємодії держави та її суб'єктів. Залежно від специфіки регіону й органу влади економічна ефективність впровадження певного рішення щодо ІКТ може бути різною і повинна аналізуватися окремо. Потенційно матиме найбільшу віддачу запровадження ІКТ в окремих сферах надання електронних послуг з використанням можливостей електронного документообігу та електронного цифрового підпису, проте фрагментарний підхід до впровадження е-врядування на практиці доводить свою недієвість та фінансову неефективність.

Говорячи про ефективність впровадження електронної взаємодії між громадянами та державними органами щодо отримання та надання адміністративних послуг, забезпечення зворотного зв'язку, ми маємо на увазі можливість здійснювати двосторонню комунікацію, наслідком якої буде конкретний результат. Для того, щоб у повній мірі проаналізувати та оцінити ефективність е-врядування, його актуальність дієвість та зручність, слід підходити до питання з позиції багатofакторного аналізу.

З огляду на стійку тенденцію виходу державних установ у площину Інтернету, дуже гостро постає питання функціональності, оптимізації контенту до потреб користувачів, що найліпшим чином забезпечить зменшення часових витрат на отримання та надавання послуг, що є повноцінним мірилом ефективності, зменшення кількості бюрократичних структур та, як наслідок – протидія корупції. Зазначимо, що досить вдалим прикладом для України є досвід впровадження електронного врядування в Іспанії. За її прикладом Україна може створити окремий сайт, який би повністю відповідав усім потребам споживачів – від пошуку необхідної інформації в сфері юстиції до можливості отримання тих чи інших якісних послуг.

Список використаних джерел

1. Delgado García, A., & Oliver Cuello, R. . Las tecnologías de la información y la comunicación en la administración de justicia. Oñati, ES: Instituto Vasco de Administración Pública. – 2006 – 121 с.

2. Communication by the European Commission dated 26 September 2006, the Council, the European Parliament, the European Social and Economic Committee and the Committee of Regions, The Role of Electronic Administration in the Future of Europe COM (2003) 567 final.
3. Конституція Іспанії: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.domeuropa.eu>
4. BOE (Official State Bulletin), no.166, 13 July 1995.
5. La United con las Instuciones Cursos Virtuales [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://virtual0.uned.es/instituciones/>.
6. E-justice: using information communication technologies in the court system / Agusti Cerrillo and Pere Fabra, IGI Global Snippet, 2009 – 251 с.
7. Administración de Justicia en Euskadi [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://www.justizia.net/Ropositor/Default.asp?Idioma=sp>
8. Punto neutro judicial [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/e_Justicia/Punto_neutro_judicial
9. National Profile Spain. (Preliminary Study on Mutual Recognition of eSignatures for eGov) : [Електронний ресурс] / Cristina de Lorenzo, Sanchez Pintado Nuñez// 2007 – 107 с. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Doc9a7f.pdf?id=29081>
10. Ministry of Justice and its Lexnet system receive 6th "Crystal Scales of Justice" Award [Електронний ресурс] / – Access mode: http://www.lamoncloa.gob.es/IDIOMAS/9/Gobierno/News/2012/20121029_MinistryofJustice.htm

References

1. Delgado García, A., & Oliver Cuello, R. . Las tecnologías de la información y la comunicación en la administración de justicia. Oñati, ES: Instituto Vasco de Administración Pública. – 2006 – 121 с.
2. Communication by the European Commission dated 26 September 2006, the Council, the European Parliament, the European Social and Economic Committee and the Committee of Regions, The Role of Electronic Administration in the Future of Europe COM (2003) 567 final.
3. Constitution of Spain: [electronic resource]. - Access: <http://www.domeuropa.eu>
4. BOE (Official State Bulletin), no.166, 13 July 1995.
5. La United con las Instuciones Cursos Virtuales [Electron resource] / – Access mode: <http://virtual0.uned.es/instituciones/>.
6. E-justice: using information communication technologies in the court system / Agusti Cerrillo and Pere Fabra, IGI Global Snippet, 2009 – 251 с.
7. Administración de Justicia en Euskadi [Electron resource] / – Access mode: <http://www.justizia.net/Ropositor/Default.asp?Idioma=sp>
8. Punto neutro judicial [Electron resource] / – Access mode: http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/e_Justicia/Punto_neutro_judicial
9. National Profile Spain. (Preliminary Study on Mutual Recognition of eSignatures for eGov) : [Electron resource] / Cristina de Lorenzo, Sanchez Pintado Nuñez// 2007 – 107 с. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Doc9a7f.pdf?id=29081>
10. Ministry of Justice and its Lexnet system receive 6th "Crystal Scales of Justice" Award [Electron resource] / – Access mode: http://www.lamoncloa.gob.es/IDIOMAS/9/Gobierno/News/2012/20121029_MinistryofJustice.htm

Рецензент: Карпенко О.В., к.держ.упр.